

Overigens is het thema krijger en slak algemeen in middeleeuwse manuscripten (De Heer & Breure, 2015; Hurst, 2009). Er zijn vele afbeeldingen van ridders in strijd met slakken. Daarbij werd de slak, die geen angst inboezemde en zich snel in het huisje terugtrok, soms gebruikt om aan lafaards te refereren. Toch moeten slakken niet door iedereen als symbool van lafaards zijn gezien. In 2004 bezocht ik Siena (Toscane, Italië), waar de beroemde palio wordt gestreden. Elk van de zeventien stadsdelen ('contrade') heeft daarom een wapen (draak, rups, giraffe, uil, etc.). De Chiocciola contrada heeft een landslak als symbool – die zou zeker niet zijn gekozen als dit naar lafaards zou verwijzen. Hun motto is: "Met langzame en gepaste stappen verlaat de slak triomfantelijk het slagveld." (Wikipedia 2). Zij waren oorspronkelijk makers van terracotta – ik kwam er een fraai terracotta wapenschild tegen (fig. 2).

Dankwoord

Gerard Majoor herinnerde mij aan het artikel van Susan de Heer en Bram Breure (2015) dat uitkwam nadat ik de eerste versie van dit artikel had geschreven en dat ik daarom niet direct aan mijn artikel relateerde.

Geraadpleegde bronnen

- DE HEER, S. & B. BREURE, 2015. Op slakkenjacht: oude afbeeldingen van (land)slakken in de kunsthistorie en letterkunde. – *Spirula* 402: 6-9.
- HECHT, D., 2007. On the occasion of the exhibition "Bronzes from Ife and Benin", February 3rd to April 14th 2007 in the gallery Peter Herrmann, Berlin.
http://www.galerie-herrmann.com/arts/art6/Kolumnen/2007_04_Bronzen/Artikel_Hecht_engl.htm. Bekeken op 22/11/2014.
- Hurst, M.J., 2009. The witless warrior - <http://pre-gebelin.blogspot.nl/2009/04/witless-warrior.htm>. Bekeken op 31/10/2015.
- WIKIPEDIA. Benin Bronzes. – http://en.wikipedia.org/wiki/Benin_Bronzes. Bekeken op 22/11/2014.
- WIKIPEDIA 2. Contrade of Siena. – https://en.wikipedia.org/wiki/Contrade_of_Siena. Bekeken op 1/11/2015.

Adres van de auteur
schelp56@hotmail.com
Naturalis Biodiversity Center

Niet één maar twee grote zoetwatermossels op Terschelling

Henk K. Mienis

Not one but two large freshwater mussels on Terschelling

Summary

In the autumn of 2015 a typical Swan mussel *Anodonta cygnea* was found in the same ditch where in the past introduced Pond mussels *Anodonta anatina* had been found. In this ditch near Baaiduinen on the Wadden Sea island Terschelling freshwater fish has been released which originated from the mainland of the Netherlands. Most probably the introduced fish species carried glochidia from two species belonging to the genus *Anodonta*.

Inleiding

Volgens Van Benthem Jutting (1956) kwam op de Nederlandse Waddeneilanden geen enkele grote zoetwatermossel behorende tot de Unionidae (*Anodonta*, *Pseudanodonta* en *Unio*) voor. Ook Visser (1982) kende niet alleen geen enkele soort van de grote zoetwatermossels van de Nederlandse Wadden eilanden, maar voegde daar ook nog de Duitse en Deense Wadden eilanden aan toe.

In de laatste 25 jaar is daar echter een verandering in gekomen. Op zijn minst zijn er nu drie soorten grote zoetwatermossels bekend van de Nederlandse Wadden eilanden. Zwanenmossels *Anodonta cygnea* (Linnaeus, 1758) heeft men gevonden op Texel (Cadée & Cadée-Coenen, 2011); Vijvermossels *Anodonta anatina* (Linnaeus, 1758) zijn bekend van Ameland (Wallbrink, 1995; Van Leeuwen, 2003) en Terschelling (Doeksen, 2005 & 2012; Mienis, 2010); en de Schildersmossel *Unio pictorum* (Linnaeus, 1758) is op Ameland gevonden (Van Leeuwen, 2006). In alle gevallen gaat het hier om exemplaren behorende tot levende populaties en niet om op het strand aangespoelde losse kleppen.

Fig. 1. De brede sloot ten noorden van Baaiduinen gezien in de richting van Horp. Foto: H.K. Mienis.

Fig. 2. Vijvermossel *Anodonta anatina* van Baaiduinen.
Foto: H.K. Mienis.

Grote zoetwatermossels op Terschelling

Wat betreft de aanwezigheid van Vijvermossels op Terschelling heb ik op 28 september 2015 nogmaals de bekende vindplaats bezocht: de brede sloot ten noorden van Baaiduinen (fig. 1). De sloot was gedeeltelijk geschoond en overtollige waterplanten lagen, met wat modder, nog op de noordelijke oever van de sloot. Grote mossels waren algemeen aanwezig maar veel mossels waren vertrapt door de koeien die daar in de wei liepen. De meeste exemplaren hadden de vorm en de grote van typische Vijvermossels. Een nog levend levend exemplaar van 76 x 48 mm (lengte x hoogte) vertoonde een opvallende ronde onderrand (fig. 2). Tot mijn verrassing vond ik ook een nog levende Zwanenmossel van 142 x 70 mm (fig. 3). Hieruit blijkt dat er zo goed als zeker twee verschillende soorten grote zoetwatermossels, namelijk de Vijvermossel en de Zwanenmossel, met het uitzetten van zoetwatervis afkomstig van het vasteland op Terschelling terecht zijn gekomen.

Het lijkt mij nuttig om de in het verleden verzamelde Vijvermossels uit de omgeving van Baaiduinen te controleren op de mogelijke aanwezigheid van Zwanenmossels.

Fig. 3. Zwanenmossel *Anodonta cygnea* van Baaiduinen.
Foto: H.K. Mienis.

Geraadpleegde bronnen

- CADÉE, G.C. & J. CADÉE-COENEN, 2011. Ratten ontdekken zwanenmossel *Anodonta cygnea* (L.) op Texel. – *Spirula* 380: 60-61.
- DOEKSEN, G., 2005. De Vijvermossel *Anodonta anatina* op Terschelling. – *Spirula* 344: 78-79.
- DOEKSEN, G., 2012. Vijvermossels. Grote schelpen met Parelmoer bij Baaiduinen. – *Rinkelbollen* 2012 (2): 8-11.
- MIENIS, H.K., 2010. Op zoek naar de exotische Vijvermossel *Anodonta anatina* op Terschelling. – *De Kreukel* 46 (3-4): 80-81.
- VAN BENTHEM JUTTING, W.S.S., 1956. Land- en zoetwatermollusken van Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. – *Basteria* 20 (2-3): 41-61.
- VAN LEEUWEN, S., 2003. Inventarisatie land- en zoetwatermollusken op Ameland. – *De Kreukel* 39 (3): 45-54.
- VAN LEEUWEN, S., 2006. Verslag van de excursie naar Ameland op 12 en 13 november 2005. – *Spirula* 348: 3-6.
- VISSER, G., 1982. Land- and freshwater molluscs and their environment on the Wadden Sea Islands. In: C.J. Smit, J. den Hollander, W.K.R.E. van Wingerden & W.J. Wolff (Eds.): *Terrestrial and freshwater fauna of the Wadden Sea area*. – Final report of the section 'Terrestrial Fauna' of the Wadden Sea Working Group. Report 10: 9-31. A.A. Balkema, Rotterdam.
- WALLBRINK, H., 1995. *Anodonta anatina* op Ameland. – *Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging* 268: 129-130.

Adres van de auteur:
mienis@netzer.org.il